ERMENİ AŞIRICILAR TARAFINDAN TARİHİN ÇARPITILMASINA TİPİK BİR ÖRNEK

AVİM

Bu yazı ilk olarak AVİM tarafından 11 Kasım 2026da yayınlanan İngilizce bir makalenin çevirisidir.

Groong adlı Ermeni çevrimiçi haber platformu, geçtiğimiz günlerde Ermenistan Cumhuriyeti Ulusal Meclisi eski başkan yardımcılarından ve Serj Sarkisyanın Cumhuriyetçi Partisi mensubu olan Eduard Sharmazanovun (Şarmazanov) kaleme aldığı bir değerlendirme yazısını okuyucularıyla paylaşmıştır.[1] Karsın Düşüşü ile 1920 Yılının Yıkıcı Ermeni-Türk Savaşının Temel Dersleri başlığını taşıyan yazı, Ekim 1920de Karstaki Ermeni işgalinin sona ermesinin yıl dönümüne denk getirilmiştir.

Sharmazanovun metni, Ermeni milliyetçi tarih yazımının tipik niteliklerini bütünüyle sergilemektedir: herhangi bir özeleştiriden yoksun ve Ermenilerin uğradığı yenilgilerin sorumluluğunu sürekli başkalarına yükleme alışkanlığını tekrar eden bir yazıdır. Geniş bir tarihsel perspektiften bakıldığında bu zihniyet, Ermeni toplumuna zarar vermiş ve Ermenistanın komşularıyla barışçıl ilişkiler kurmasını neredeyse bir asır boyunca olanaksız kılmıştır.

Bunların ötesinde yazıda ciddi maddi hatalar ve yine Ermeni milliyetçi söylemine özgü aşırı abartılar yer almaktadır. Bu abartıların ilk kümesi, Kâzım Karabekirin kuvvetlerine ilişkin sayılarla ilgilidir. Sharmazanova göre Türkler, taarruz hazırlığı çerçevesinde Ermenistan sınırları yakınında 50.000 kişilik bir ordu ve 306 top toplamışken Ermeniler 30-35.000 askere sahipti. Bu iddia bariz bir şekilde abartılıdır ve yazara üstünde yorum yaptığı olaylara ilişkin ne derecede güvenilebileceğini göstermesi bakımından anlamlıdır.

Gerçekte General Karabekirin kuvvetleri 1.265 subay, 16.604 piyade ve 528 süvariden oluşuyordu, dolayısıyla toplam mevcudu yaklaşık 18.300 kişi idi. Sharmazanovun ileri sürdüğünün aksine 50.000 kişilik bir ordu yoktu. Aynı doğrultuda, Karabekirin ordusunda toplam 54 top mevcut idi; bu da yazarın öne sürdüğü 306 rakamının yaklaşık altıda birine karşılık gelmektedir.

Bu sayılar, okurlara Sharmazanovun sunduğu verilerin güvenilirliği hakkında bir fikir verecektir. Ona göre, Karsı ele geçirmeye yönelik Türk taarruzu sırasında Türkler 198.000 kişiyi katletmiştir.

Taarruzu komuta eden ve Karsı alan Kâzım Karabekir Paşa, harekâtına ilişkin olarak konuyla ilgili yabancı kaynaklarla karşılaştırılabilecek ayrıntılı bir kaynak bırakmıştır ve bu tarihçiler açısından büyük bir şanstır. Karabekir, taarruz ve sonuçları hakkında şu bilgileri vermektedir:

> Kars taarruzuna dair verdiğim emirde şunları belirtmiştim: Bu taarruzun amacı, Kars içindeki başlıca Ermeni askerî kuvvetlerini imha etmek ya da onları Karsın dışına sürmektir. Nitekim askerlerim disiplinli, güçlü ve modern bir ordu olduklarını, ayrıca kayda değer insani duygulara sahip bulunduklarını kanıtladılar. Kars gibi modern bir kaleyi başarıyla ele geçirmelerine rağmen, kentin sivil Ermeni ahalisine en küçük bir zarar vermediler.

Karabekirin ifadelerinin doğruluğu, o sırada Karsta bulunan yabancıların tanıklıklarıyla sınanabilir. Bunlar büyük ölçüde, güçlü biçimde Ermeni yanlısı bir kuruluş olan Yakın Doğu Yardım Cemiyeti (Near East Relief NER) ile bağlantılı Amerikalı misyonerler ve yardım görevlileriydi. 31 Ekim 1920de NER bölge komutanı Edward Fox şu telgrafı çekmiştir:

> Karstaki bütün Amerikalılar iyidir, Türk ordusu bizim için büyük bir özen gösteriyor ve bize her türlü kolaylığı sağlıyor. Faaliyetlerimize eskisi gibi devam etmemize izin verildi. Türk askerleri disiplinlidir ve hiçbir katliam yaşanmamıştır.

İstanbuldaki ABD Yüksek Komiseri Amiral Mark L. Bristol da taarruzu ve Karsın Türkler tarafından alınmasını şu şekilde rapor etmiştir:

> Türk kuvvetleri Ermenilerden çok daha zayıftı; ancak Ermeniler hiç direnmedi ve son derece korkakça kaçtılar. Türkler Karsa girdiğinde [Ermeni] askerler tüfeklerini attılar, teçhizatlarını üstlerinde çıkardılar ve Yakın Doğu Yardım Komitesine ait hastanelerde ve yetimhanelerde saklandılar. Kars istihkâmlarından neredeyse tek kurşun atılmadı ve Türklerin ilerleyişini durduracak hiçbir birlik yoktu; Türkler sanki bir geçit törenindeymiş gibi şehre girdiler. Ermeni askerler çoğu durumda hasta çocukların yattığı yataklara saklandılar. Türkler Ermenistana ilerlerken hiçbir katliam yapmadılar; ancak Karsın işgalinden sonra birkaç Ermeniyi kurşuna dizdiler.

Nihayet Bristol ile Amerikan Dış Misyoner Komiserleri Kurulu Sekreteri James Barton arasındaki mektuplaşma, aşırı abartıların nasıl dolaşıma sokulduğunu ve bunların ne denli temelsiz olduklarını gözler önüne sermektedir. 1921in başlarında Bristol, Kars taarruzu ve sonrasına ilişkin olarak Bartona şunları yazmıştır:

> Görüyorum ki Amerika Birleşik Devletlerinde Türklerin Kafkasyada binlerce Ermeniyi katlettiğine dair haberler serbestçe dolaşıma sokuluyor. Bu tür haberler o kadar sık tekrarlanıyor ki kanım kaynıyor. Yakın Doğu Yardımında Yarrowdan ve kendi Amerikalılarımızdan gelen raporlar, bu Ermeni raporlarının kesinlikle yanlış olduğunu gösteriyor. Bu tür asılsız haberlerin ABDde hiçbir yalanlama yapılmaksızın dolaştırılması bir kepazeliktir ve Ermenilere yarardan çok zarar vermektedir. Ermenileri bu tür işlerden caydırmamız gerektiğini düşünüyorum; yalnızca yanlış olduğu için değil, kendilerine zarar verdikleri için de. Kars ve Gümrüde bulunmuş kendi Amerikalı yardım görevlilerimizin raporlarına ve Yarrow gibi kişilerin

> raporlarına ek olarak, kendi İstihbarat Subayımdan da raporlar aldım ve Ermeni raporlarının doğru olmadığını biliyorum. Siz ve Yakın Doğu Yardım Komitesi, bu tür asılsız haberlerin dolaşımını durdurmak için bir şey yapamaz mısınız? Dr. McCallumun İstanbuldan bu yönde bir rapor gönderdiğini görünce şaşırdım. **Rapora dikkat çektiğimde, bunun Ermenilerden geldiği söylendi, ancak telgrafta bu belirtilmiyordu, Ermeni raporlarının bizim kendi raporlarımızca doğrulanmadığı da ifade edilmiyordu**. [koyu vurgu eklenmiştir]

Bristola yazdığı cevap mektubunda Barton bu iddiaların ne kadar dayanaksız olduğunu ve hangi kaynaktan ortaya çıktıklarını açıkça göstermektedir:

> Türklerin Ermenileri katlettiğine dair gelen asılsız raporlara gelince: Bunu benden daha fazla kınayacak kimse yoktur. Ancak burada [ABDde] anlatılması güç bir durum var. Yale Üniversitesi mezunu, Cardashian adında parlak genç bir Ermeni var. Sanırım Wall Streette ofisi bulunan bir avukat. Gerardın başkanlığında, hiç toplanmamış ve hiçbir zaman danışılmamış sözde bir komite kurmuş. Her şey Cardashiandan ibaret. Ermeni tanıtım bürosu ya da benzeri bir adla bir yapı oluşturmuş ve antetli kâğıt bastırmış. Cardashianın yazdığı her şeyi Gerard imzalıyor. Bunu bir keresinde bana kendisi söyledi... Cardashianın yürüttüğü bu zararlı propagandayı durdurmak için neler yapılabileceği konusunda Ermeni liderlerle pek çok kez bir araya geldik. Sürekli olarak hiç gerçekleşmemiş mezalim haberleri bildirmekte ve Ermenistan ile Türkiyedeki duruma dair bitmek bilmeyen yanlış bilgiler vermektedir. Onu kamuoyu önünde açıkça eleştirmek istemiyoruz. Bu, hepimizin hizmet etmeye çalıştığı davaya zarar verir.

Başka bir deyişle, Sharmazanovun katliam ve 198.000 kurban iddiaları yalnızca Ermeni propaganda kaynaklarından ortaya çıkan asılsız ithamlar olmakla kalmamış; bu iddiaların yanlış ve herhangi bir somut dayanaktan yoksun olduğu, Karsın alınmasından hemen sonra, daha 31 Ekim 1920de, Ermeni davasına sempatiyle yaklaşan Amerikalı Protestan misyonerler ve yardım görevlileri tarafından ortaya konmuştu. Bu bakımdan, sağduyulu Ermenilerin Türk-Ermeni ilişkilerinin normalleşmesinden rahatsız olan uç fikirli şahıslara kulak vermemeleri ve onlardan etkilenmemeleri büyük önem taşımaktadır.

**Resim: Eduard Şarmazanov - Kaynak: 168.am*

[1] Eduard Sharmazanovun makalesi ilk olarak *168.am* sitesinden yayınlanmış ve sonrasında *Groong* tarafından geniş bir kitleye ulaştırılmıştır: Էդուարդ Շարմազանովը, Կարսի անկման ու 1920-ի հայ-թուրքական կործանարար պատերազմի գլխավոր դասերը Շարմազանով, 168.am, 30 Ekim 2026, https://168.am/2026/10/30/2507449.html

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: AVİM, . 2026. "ERMENİ AŞIRICILAR TARAFINDAN TARİHİN ÇARPITILMASINA TİPİK BİR ÖRNEK." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 111. Kasım 18. Erişim Kasım 22, 2026. https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/ERMENI-ASIRICILAR-TARAFINDAN-TARIHIN-CARPITILMASINA-TIPIK-BIR-ORNEK

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır